

Pratarmė

Ši numerį atveria aktualus tekstas apie grožinės kūrybos naudą visų epochų istorikams, kuris suintriguoja net septyniais pjūviais (priežastimis) – kuo literatūra gali pasitarnauti mūsų istoriografijai, o istorikų tyrimai būti pravartūs literatūrologams.

Daugumos straipsnių problematika aprėpia du svarbiausius, bet labai skirtingus XX a. lietuvių literatūros tarpsnius – dvidešimt tarpukario nepriklausomybės ir penkiasdešimt sovietinės priklausomybės metų.

Empiriškai turtingas tyrimas supažindina, kaip tarpukariu Kauno universiteto profesūros atlikti lietuvių literatūros lyginamieji tyrimai lygiavosi į Europos pavyzdžius. Ar gali būti suformuotas konkretaus klasiko kūrinio skaitymo ir suvokimo kanonas? Tai klausimas, sprendžiamas analizuojant Vaižganto apysakos *Dėdės ir dėdienės* (1929) tris adaptacijas kine ir teatre. Kitų straipsnių autoriai, nagrinėdami reprezentatyvių sovietmečio rašytojų kūrybą ar paskirus jų tekstus (Janinos Degutytės, Juozo Baltušio, Justino Marcinkevičiaus, Eduardo Mieželaičio, Sigito Gedos) ieško ir randa naujoviškų tyrimo rakursų: kodėl „auksinis jaunimas“ nemylimas chruščiovinio Atlydžio lietuvių literatūroje; kodėl itin lyriška laikyta poetė rašo socialius eilėraščius; kaip atpažinti europietiško bruožus sovietmečio literatūroje; koks sovietinio mentaliteto palikimas iškyla dabartinių emigrantų prozoje? Šių straipsnių autoriai daugiausia remiasi sociologinėmis priegomis (sociokritika, Vytauto Kavolio kultūros sociologija, Pierre'o Bourdieu'o literatūros laukų samprata, šiuolaikine imagologija ir kt.)

Skiltyje „Publikacijos“ skelbiami septyni laiški poetui ir kritikui Valdemarui Kukului iliustruoja sovietmečio pabaigos nuotaikas rašytojų bendruomenėje. Du jubiliatas pasivijo informatyvūs tekstai: Leonardo Gutausko 80-mečiui skirtas straipsnis apie jo – ryškaus savo kartos poeto, prozininko ir dailininko – paratopinę vietą kultūros lauke; Algirdo Juliaus Greimo šimtmečio aidams nenutilus – jo darbams pašvęstų dviejų *Semiotica* (JAV) numerių recenzija. Pridūrus poeto Marcelijaus Martinaičio užrašų knygos ir monografijos apie Romualdą Granauską recenzijas, galima reziumuoti, kad šio Nr. 41 publikacijos aktualizuoja reikšmingiausių XX–XXI a. lietuvių rašytojų kūrybą.

Aktualūs norėtų būti ir visa tai tiriantys mokslininkai humanitarai. Dalykiškoje diskusijoje „Homo academicus lituanicus“ jie suinteresuotai svarsto savo akademinės laisvės ribojimų priežastis.

JŪRATĖ SPRINDYTĖ